

ИЗ ВИНОГРАДАРСКЕ ЛЕКСИКЕ БАНАТА

У раду ће бити представљена лексика из области виноградарства, која се употребљава у југоисточном Банату, тачније у Вршачком региону, познатом по овој пољопривредној делатности. Такође, биће извршено и поређење са радом *Виноградарска лексика у Срему* Јована Кашића, како би се утврдило има ли разлике у лексици Вршачког и Фрушкогорског виногорја и у којој мери. С обзиром на то да у литератури има мало радова из ове области, овај рад ће бити скроман, али значајан прилог проучавању виноградарске лексике овог дела Баната.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, виноградарска лексика, Вршачки регион, Банат.

Увод

Виноградарство у Банату, према историјским изворима, датира још из дачких и римских времена. Најстарији сачувани писани траг потиче из 1494. године, када је вршачко вино продато двору краља Владислава Другог /в. Србија..., 2007: 83/. Божанско пиће са Вршачког брега помиње и чувени турски путописац Евлија Челебија /1967: 536/. Међутим, нагли развој и процват виноградарства у овом делу Баната (Вршачком региону) догодио се у XVIII веку у време велике колонизације под Маријом Терезијом (1740–1780), када су потиснути Турци и масовно досељавани Немци, највише из Рајнске области, који су и допринели да виноградарство овде постане главна привредна грана /Србија..., 2007: 83/.

„Главни терен вршачког виноградарства су Вршачке планине, које се пружају источно од Вршца, са Гудуричким врхом као највишом тачком (641 м). Земљиште је песковитог и хумусног састава, погодно за успешно гајење винове лозе. Најбољи виногради су на падинама брегова и на брежуљцима где је земљиште растресито, док на равничарском терену, северозападно и југозападно од Вршца, земљиште има знатне примесе глине и теже је за

¹ brankicama@gmail.com.

² Овај рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (178020), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

обраду... Вршачко виногорје има повољну умерено-континенталну климу, довољан број сунчаних дана и одговарајућу температуру у вегетационом периоду. Ово подручје спада у топлије делове Војводине. Једина неповољност вршачке климе је велики број дана у години са јаким, олујним ветровима и позним пролећним мразевима“... /Традиционално виноградарство..., 2001: 13-14/. Међу аутохтоним сортама које се гаје у Вршачком региону преовлађују: жупљанка, смедеревка, шасла бела, ркацител и креаца (стара бела сорта) и знатно је више белих сорти. Врхунска и квалитетна вина из овог региона су: мускат отонел, шардоне, пино бјанко, рајнски и италијански ризлинг /Србија..., 2007: 83/.

Виноградарска лексика је врло мало заступљена у досадашњим истраживањима у нашој лингвистичкој литератури. Постоје *Виноградарски жупски речник* /в. Богдановић, Вељковић, 2001/, затим поменути рад *Виноградарска лексика у Срему* /в. Кашић, 1971/ и рад *Виноградарска лексика Братишковаца* /в. Урукало, 1982/. Гледано територијално, покривене су следеће области: Александровачка Жупа, пет пунктова на Фрушкој гори (Ипђија, Сремска Каменица, Баноштор, Лединци и Нештин) и један пункт у Далмацији (Братишковци). Дакле, из Баната нема радова из ове области. Осим капиталног дела – *Речника српских говора Војводине*, у којем је и ова лексика заступљена /в. Марковић, 2014/, других прилога, колико је мени познато, нема. Са простора Баната има радова из следећих области: *Називи делова кола (Банат)* (в. Ђапић, 1968), *Прилог за дијалектолошки речник говора Мокрина* /в. Рајков, 1971/, *Речничка грађа из северног Баната* /в. Попов, 1987/1988/, *Neki germanizmi u srpskohrvatskom jeziku severnog Banata* /в. Berić-Đukić, 1990/, *O nekim mađarizmima u govoru Dale* /в. Burzan, 2000/, *Речник Срба у Банату: изреке, клетве, псовке и остале умотворине света банатског* /в. Јованов 2005/, *Терај кера лутко моја бела. Војвођански речник за панонце – почетнике* /в. Јовановић, 2007/, *У Иђош се кадгођ и овако диванило* /в. Кујовић, 2010/, *Из кулинарске лексике Санада и Мокрина* /в. Радовановић, 2011/, *Srpska i rumunska trpeza u severnom i srednjem Banatu* /в. Radovanović, Spargosu, 2013/ и *Говор Мокринчана – Мокрински речник* /в. Вртипрашки-Кувизић, 2013/.³ Такође, у оквиру интердисциплинарног пројекта *Култура исхране у Војводини кроз обредну праксу. Лингвистички и етнологички аспект*, чији је носилац Матица српска, проучавана је кулинарска лексика, тачније лексика обредних јела и пића на терену Војводине и као резултат рада на овом пројекту објављени су истоимени приручник са

³ Комплетну библиографију радова из дијалекатске лексикографије на терену Војводине в. у раду Б. Марковић, *Дијалекатска лексикографија у Војводини*, Путеви и домети дијалекатске лексикографије: зборник радова са истоименог Међународног научног скупа/ приредила Јордана Марковић, Ниш: Филозофски факултет, 2013, 177–191.

упитником⁴ и зборник радова.⁵ Стога сам одлучила да напишем овај рад и тако попуним празнину у досадашњим истраживањима из ове области на простору Баната.

Лексичко-семантичка анализа

Грађа је прикупљена помоћу *Упитника за бележење виноградарске лексике* Института за српски језик САНУ у четири пункта у Вршачком региону: Вршац, Павлиш, Гудурица и Велико Средиште. Говор ових места припада смедеревско-вршачком дијалекту, који је подробно описан у књизи *Српски дијалекти и њихова класификација* Павла Ивића /в. Ивић, 2009/, коју је приредио Слободан Реметић. За овај рад узета је грађа из два пункта – Павлиша (села са чисто српским становништвом) и Гудурице (места где 50% становништва чине Срби, а осталих 50% чине досељеници из Словеније, Македоније, Хрватске, Немци, Румуни, Роми, Мађари и др.) и упоређена са оним што је Јован Кашић забележио у свом раду, па ће се у наставку видети да ли се и колико разликују виноградарска лексика Вршачког и Фрушкогорског региона. Прикупљена лексика сврстана је у 12 семантичких група (као што је и у раду Ј. Кашића): 1. Називи којима се именују основни појмови из области виноградарства; 2. Називи за врсте винове лозе/ грожђа; 3. Називи за подлогу, тј. различите врсте лозе које служе као подлога приликом калемљења племенитијих сорти грожђа; 4. Називи за делове винове лозе у процесу размножавања и резивања; 5. Називи за врсте вина; 6. Називи за посуђе, делове посуђа и пратеће елементе који се користе при производњи и чувању вина; 7. Називи за просторије у којима се чува вино/ракија; 8. Називи за делове винограда; 9. Називи за прибор и уређаје који се користе при обради винограда, муљању грожђа и прављењу вина; 10. Називи за радње у винограду; 11. Називи за радње у вези са чувањем вина и 12. Називи за вршиоце појединих радњи у виноградарству. Ради боље прегледности и лакше упоредне анализе прикупљена лексика биће представљена табеларно, а након тога биће дати коментари и објашњења.

⁴ В. Милина Ивановић-Баришић и др., *Култура исхране у Војводини кроз обредну праксу: лингвистички и етнолошки аспект*, Нови Сад: Матица српска, 2011.

⁵ В. *Обредна пракса – речима о храни*: на материјалу из српских говора Војводине/приређивач Софија Милорадовић, Нови Сад: Матица српска, 2014.

1. Називи којима се именују основни појмови из области виноградарства

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)
<u>винова лоза</u> , ⁶ <u>виноград</u> , <u>грозд</u> , <u>вино</u>	Павлиш: <u>лоза</u> , <u>виноград</u> , <u>грозд</u> , <u>вино</u> Гудурица: <u>винова лоза</u> , <u>виноград</u> , <u>грозд</u> , <u>вино</u>

2. Називи за врсте винове лозе/ грожђа

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)
<p>А) Називи који указују на порекло сорте, односно на крај – место из кога је сорта пренета у Срем: <i>скадарка = седуша, <u>смедеревка</u>, <u>прокупац</u>, <u>сланкаменка</u>, <u>мирковача</u></i></p> <p>Б) Називи за сорте које су се у Срему почеле гајити у новије време, а настале су ван подручја наше земље: <i><u>бургундер</u> (према Бургундији, покрајини у источној Француској), <u>портогизер</u> (град и лука Порто у северној Португалији), <u>траминац</u> (према тиролском месту Трамину), <u>малага</u> (по луци Малаги у Шпанији), <u>француз</u>, <u>хамбург</u> (према истоименом немачком граду), <u>мађарица</u>, <u>мађаруша</u> и <u>туркиња</u></i></p> <p>В) Називи настали на основу неке особине винове лозе, односно грожђа: – према изгледу: <i><u>дренак</u>, <u>бисер</u>, <u>ђенђеш</u>, <u>зеленика</u>, <u>периун</u> <u>грожђе</u>, <u>воловско око</u>, <u>кравље сисе</u></i> – према мирису: <i><u>мирисавка</u>, <u>мирисавица</u>, <u>тамњаника</u> (грожђе са мирисом тамњановим)</i> – према квалитету: <i><u>краљица</u>, <u>кардинал</u></i></p> <p>Забележени су још и називи следећих сорти: <i><u>варалица</u>, <u>жилавка</u>, <u>племенка</u>, <u>афусали</u>, <u>бувије</u> (и <u>бовије</u>), <u>деливар</u>, <u>жакет</u> (врста ситног дивљег грожђа која служи као боја за црно вино), <u>магдалена</u>, <u>манџеван</u>, <u>матијас</u>, <u>мезеш</u>, <u>мускат</u> (=тамњаника), <u>отонел</u>, <u>ризлинг</u>, <u>семион</u> (и <u>севион</u>) и <u>сасла</u></i></p>	<p>Павлиш: – старе сорте: <i><u>отело</u>, <u>сајбло</u></i> – нове сорте: 1. беле: <i><u>рајнски ризлинг</u>, <u>мускат отонел</u></i>, 2. црне сорте: <i><u>франковка</u>, <u>хамбург</u></i> <i><u>дрењак</u>, ‘грожђе са дугуљастим бобицама розикасте боје (од њега се не прави вино)’ <u>козије сисе</u></i></p> <p>Гудурица: – беле сорте: <i><u>ризлинг</u> (талијански и рајнски), бели <u>бургундац</u>, <u>шардоне</u>, <u>креаца</u>, <u>смедеревка</u>, <u>жупљанка</u>, <u>совињон</u>, <u>семион</u>, <u>афусалија</u>, <u>мускат италија</u>, <u>мускат отонел</u>, <u>траминац</u></i> – црне сорте: <i><u>хамбург</u>, <u>франковка</u>, <u>каберне совињон</u>, <u>црни бургундац</u>, <u>сајбло</u>, <u>црно отело</u></i></p> <p><i><u>дренак</u> ‘грожђе са дугуљастим бобицама розикасте боје (од њега се не прави вино)’</i></p>

⁶ Подвучене су лексеме које су забележене у Фрушкогорском региону у Срему (у раду Ј. Кашића), а потврђене су и у Вршачком региону у Банату.

3. Називи за подлогу, тј. различите врсте лозе које служе као подлога приликом калемљења племенитијих сорти грозђа

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)
<p><u>дивљак</u> ‘врста винове лозе која служи као подлога за калемљење’</p> <p>Поједине врсте дивље лозе које служе као подлога за калемљење племенитијих сорти су: <i>мантикула, порталис и рипарија</i></p> <p>Ј. Кашић овде још помиње и: <i>сушак, суварак</i> ‘необрано грозђе које се осушило на чокоту’</p>	<p>Павлиш и Гудурица</p> <p><u>дивљак</u> ‘дивља подлога на коју се калемит питама сорта’</p> <p>Павлиш и Гудурица</p> <p><u>суварак</u></p>

4. Називи за делове винове лозе у процесу размножавања и орезивања

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)
<p>Начин размножавања и орезивања винове лозе врло је важан за виноградаре, јер од тога често зависи и какав ће род бити.</p> <p><u>положница</u> или <i>прпорак/ прпољак/ прпошак, резница, сађеница</i></p>	<p>Павлиш</p> <p><i>положница, садница, штапић – резник</i></p> <p>Гудурица</p> <p><i>положник, садница</i></p>
<i>летораст</i> ‘лоза која на чокоту израсте за годину дана’	Павлиш <i>младица</i>
<i>слепа лоза</i> ‘изданак лозе из слепе подлоге’ ⁷	Гудурица <i>ластар</i>
<i>елерајз</i> ‘пелцер питама лозе који се калемит на дивљу лозу’	
<i>калус</i> ‘задебљање које настаје на месту где је срастао калем и подлога’	
<i>кондир</i> ‘резница која има три или више окаца’	
<i>ластар</i> ‘млад изданак лозе заједно са лишћем’	Павлиш <i>младица</i>
<u>чокот</u> ‘стабло лозе’	Гудурица <u>ластар</u>
<i>чардаклија</i> ‘винова лоза која се сади у дворишту и може се пружити по жељи, да прави хладовину’	Павлиш <u>чардаклија</u>
<i>шапурика</i> ‘назив за део грозда који остане након одвајања, скидања зрна’	Гудурица <i>одрина, вињага (мак. порекла)</i>
	Павлиш и Гудурица <i>петељка</i>

⁷ У табели се може видети да, поред одређених лексема, забележених у Фрушкогорском региону, стоје празна поља за Вршачки регион. Ради се о томе да у Упитнику помоћу којег је ауторка прикупљала грађу нису била питања, чији би одговор биле дате лексеме. Дакле, оне нису забележене, што не значи да тих лексема нема на испитиваном терену.

5. Називи за врсте вина

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>бермет</i>	Павлиш и Гудурица <i>нема</i>	
<i>муст/ маст/ шира</i> ‘грожђани сок после муљања грозђа, који је још слатак, док још није почело врење’	Павлиш <i>маста</i>	Гудурица <i>шира</i>
<i>шилер</i> ‘вино које се добија врењем портогизера на комини’	Павлиш и Гудурица <i>мешано вино=шилер</i> ‘вино прављено од црног и белог грозђа’ (црвено, розе вино)	
<i>рампаиш/ рампош</i> ‘киселкасто младо вино, мошт у врењу’	Павлиш и Гудурица <i>рампош</i>	
<i>чингер</i> ‘вино лошег квалитета које се добија ако се након отакања вина сипа воде на комину’	Павлиш <i>не зна</i>	Гудурица <i>вештачко вино</i>
<i>комина</i> ‘испресовани остаци грозђа’	Павлиш и Гудурица <i>комина</i>	
<i>кљук</i> ‘течност и остаци гроздова у бурету после муљања’	Павлиш <i>комина</i>	Гудурица <i>кљук</i>
Врсте вина према врсти грозђа од којих су направљена: <i>бувије, племенка, портогизер, прокупац, ружица, семион, токај, траминац, малвасија</i>	Павлиш – бела вина: <i>рајнски ризлинг (кис.), мускат отонел (слат.)</i> – црна вина: <i>франковка (слат.), хамбург (слат.)</i>	Гудурица – бела вина: <i>рајнски ризлинг, талијански ризлинг (кис.), мускат отонел и бели бургундац (миришљава вина)</i> – црна вина: <i>црни бургундац, вранац, франковка, сајбло (јаче, опорије), црно тело (јако)</i>

6. Називи за посуђе, делове посуђа и пратеће елементе који се користе при производњи и чувању вина/ ракије

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>бачва, буре</i>	Павлиш <i>буре</i>	Гудурица <i>буре, бачва</i> (буре које стоји водоравно–положено)
<i>аков</i> ‘буре од 50 л’ <i>двојка</i> ‘буре од 100 л’ <i>тројка</i> ‘буре од 150 л’ <i>четворка</i> <i>петачка, петака</i> <i>шестачка, шестака</i> <i>седмачка, седмака</i> <i>осмачка, осмака</i> <i>деветачка, деветака</i> <i>десетачка, десетака</i> <i>дванаестакиња</i> ‘посуда од око 12 л’	Павлиш <i>аков</i> (100 л) <i>двојка</i> (200 л) <i>тројка</i> (300 л) <i>четвртак</i> (400 л) <i>петак</i> (500 л)	Гудурица <i>аков</i> (56 л) <i>двојка</i> (112 л) <i>буре</i> (до 1000 л)
<i>половче, фрталче</i> ‘буре мање од акова’	Павлиш <i>буренце</i> (до 25 л) за ракију <i>половаче</i> (до 50 л)	Гудурица
<i>ардов</i> ‘буре преко 1000 л’	Павлиш <i>лотвос</i> (1000 л)	Гудурица <i>бачва</i> (преко 1000 л)
<i>чабар</i> ‘некад се употребљавало место путуња, а данас се више не користе у виноградарству, већ за чување зимнице’		
<i>путуња</i> ‘плетени дрвени суд у који сви берачи сипају грожђе, у винограду’	Павлиш <i>путуња</i> (стар.) <i>каца</i> (нов.)	Гудурица <i>путуња</i> (30–50 л)
<i>каца</i> (већа), <i>кацица</i> , <i>када</i> (мања)	Павлиш <i>каца</i> (већа, мања)	Гудурица <i>каца</i> (већ.), <i>када</i> (мањ.)
<i>падинка</i> ‘мала када која се ставља испод пресе приликом муљања грожђа’		
<i>возионица</i> ‘нарочито буре, бачва у коме се о берби превози грожђе (кљук)’	Павлиш <i>каца</i>	Гудурица <i>лотвајз</i>
<i>капуња</i> ‘дрвена посуда до пет литара којом се сипа вино из падинке у буре’ = <i>пинта</i>	Павлиш <i>кофа</i> (метална)	Гудурица <i>шавољ</i> (са 2 дршке)
<i>цимента</i> ‘метални суд за хватање вина’	Павлиш <i>лончић, лонче</i>	Гудурица <i>цимента</i>

А) Посуде за вино: <i>холба, бутелка/ бутеља</i>	Павлиш <i>винска флаша, бокал, балон</i>	Гудурица <i>литра, балон</i>
Б) Посуде за ракију: <i>сајтлик/ сајтљик/ сатлик</i> <u>чокањ</u> <i>стакло</i> <i>флаша</i>	<i>чокањ/ фићок</i> <i>флаша</i>	<i>чокањ/ фићок</i> <i>литра</i>
<i>дуга</i>	Павлиш и Гудурица <i>дуга</i>	
<i>обруч</i>	Павлиш и Гудурица <i>обруч</i>	
<i>врањ</i> ‘отвор на бурету’	Павлиш <i>рупа</i>	Гудурица <i>отвор</i>
<i>чеп</i> ‘дрво којим се затвара отвор на бурету’	Павлиш и Гудурица <i>чеп</i>	
<i>натеза/ натезача</i> ‘направа која је служила за вађење вина из бурета или других посуда са великом запремином’ У зависности од тога од каквог је материјала направљена, натезача је могла добити и специјалне називе (нпр. од тикве <i>тиквењача</i> , <i>тиња</i>)	Павлиш <i>шлауф</i>	Гудурица <i>црево</i>
<i>точир</i> , <i>левак</i> ‘користио се за пресипање вина (течности) из једне посуде у другу’	Павлиш <i>левак</i> (дрвени), <i>шавол</i> (старински)	Гудурица <i>левак</i>
<i>јагњеда</i> ‘плутани запушач који се славином угура у буре а затим исплива на површину’		
<i>шибаљка</i> ‘цев са левком на врху који има затворено дно и рупе са стране’		
<i>пипа</i> ‘стаклена цев са проширењем у које се ставља вода, а употребљава се приликом врења вина’		

7. Називи за просторије у којима се чува вино/ ракија

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>качара</i> <i>лагум</i> ‘у брду ископан подрум за вино’ <i>подрум</i>	Павлиш и Гудурица <i>подрум</i>	
<i>бирвати/ бирвад</i> (зб.) ‘греде на којима стоји бурад у подруму’	Павлиш <i>клоцне</i>	Гудурица <i>сталак</i>
<i>палије</i> ‘греде које служе за уношење, изношење и утовар буради’		

8. Називи за делове винограда

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)
<i>балван</i> ‘узвишење дуж чокоћа настало изгртањем’	
<i>маргина</i> ‘купа земље око калема’	
<i>члан</i> ‘део винограда’	

9. Називи за алат и уређаје који се користе при обради винограда, муљању грожђа и прављењу вина

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>муљало</i> ‘дрво са два, три крака, којим се сабија грожђе у возионици’	Павлиш <i>муљара</i>	Гудурица <i>кљукало</i>
<i>муљача</i> ‘направа која служи за дробљење грожђа’, <i>квеч</i>	Павлиш <i>муљач</i>	Гудурица <i>муљача</i>
<i>шприц</i>	Павлиш <i>прскалица</i>	Гудурица <i>шприц</i>
<i>каламачица</i> ‘нож за калемљење лозе’	Павлиш <i>калемарка</i>	Гудурица <i>калемарски нож/калемар</i>
<i>сецомер</i>	Павлиш <i>длето</i>	Гудурица <i>сецомер</i>
<i>лика и рафија</i> ‘трава којом се везује виноград’	Павлиш <i>рафија</i>	Гудурица <i>лика (од липе), рафија (канап)</i>
<i>шајтов</i>	Павлиш <i>славина</i>	Гудурица <i>шајтов = славина</i>

10. Називи за радње у винограду

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>занашање</i> ‘уношење ђубрета у рупе припремљене за сађење лозе’	Павлиш и Гудурица <i>ђубрење</i>	
<i>загртање</i> ‘навлачење земље око чокота након бербе да би се чокот заштитио од хладноће’ <i>изгртање или одгртање</i> ‘супротна радња од загртања’	Павлиш и Гудурица <i>загртати</i>	
<i>орезивање</i>	Павлиш <i>резидба</i>	Гудурица <i>орезивање</i>
<i>подрађивање</i> ‘узгајање новог винограда’	Павлиш и Гудурица <i>садња винограда</i>	

<i>попуњавање/ полагање лозе</i>	Павлиш и Гудурица <i>попуњен виноград</i>	
<i>прскање</i>	Павлиш и Гудурица <i>прскање</i>	
<i>скрњивање = заламање</i>	Павлиш <i>закидање или заламање</i>	Гудурица <i>лачење</i>
<i>нивелисање = поравнавање терена</i>		
<i>пелцовање</i> <i>калемљење</i> <i>цепљење</i>	Павлиш <i>поткожно калем.</i> <i>калемљење</i> <i>калем. на процеп</i>	Гудурица <i>калем. на зелено</i> <i>калемљење</i> <i>калем. на зрело</i>
<i>рајбовање</i> ‘одвајање зрна гроздја од петелке да би се добило што боље вино’		
<i>реведирање/ревидирање</i> ‘обрезивање бочних жилица лозе после растурања маргине’		
<i>риголовање</i>	Павлиш <i>риговање</i>	Гудурица <i>риголовање</i>
<i>копање, окопавање</i> <i>копња, прашидба</i>	Павлиш <i>копање, култивирање</i>	Гудурица <i>копање</i>
<i>бербити</i>	Павлиш и Гудурица <i>берба гроздја</i>	
<i>зарожити</i> ‘добити жиле од положнице’		
<i>потхрањивати (подрањивати)</i> ‘узгајати нови виноград’	Павлиш и Гудурица <i>садити виноград</i>	

11. Називи за радње у вези са чувањем вина

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>отакати/ (о)точити</i>	Павлиш <i>одвајати од комине</i>	Гудурица <i>оточити</i>
<i>претакати/ преточити</i> ‘преливати вино из једне посуде у другу’	Павлиш и Гудурица <i>претакати</i>	
<i>начети /начињати буре</i> ‘почети/ почињати трошити вино (ракију) из пуног бурета’		
<i>трафикација</i>		

12. Називи за вршиоце појединих радњи у винограду

СРЕМ (ФРУШКОГОРСКИ РЕГИОН)	БАНАТ (ВРШАЧКИ РЕГИОН)	
<i>виноградар</i> <i>винцилир</i> <i>пудар</i>		
<i>путунџија</i> ‘човек који приликом бербе износи у путуњи грозђе из винограда до возионице’		
<i>бачвар</i> , <i>пинтер</i>	Павлиш <i>пинтер</i>	Гудурица <i>бачвар</i>

Како се може видети из табела, велики број лексема из области виноградарства забележених у Срему (у Фрушкогорском региону), потврђен је и у Банату (у Вршачком региону). За неке лексеме није била могућа упоредна анализа, пошто нису добијене помоћу *Упитника* којим је прикупљена грађа у Банату, а оне вероватно постоје и у овом региону, само без потврда то се не може поуздано тврдити. Ј. Кашић је у свом раду дао и детаљну етимолошку анализу ових лексема, тако да се у овом раду није задржавало на томе.

Закључак

Ј. Кашић је у свом раду истакао да се многе речи из области виноградарства, забележене у Срему, употребљавају и ван фрушкогорске области, па чак и ван подручја српскохрватског језика, и да у то време (давне 1971. године, када је рад објављен) није било могуће утврдити које се речи из ове области везују искључиво за Фрушку гору и Срем /уп. Кашић, 1971: 159-160/. Ево сада, након 43 године, може се потврдити да се и у Вршачком региону у југоисточном Банату употребљава велики део виноградарске лексике забележене у Фрушкогорском региону, али, исто тако, регистроване су и извесне разлике, највише приметне у називима за сорте винове лозе и врсте вина, што се могло и очекивати с обзиром на различит тип земљишта у ова два рејона и различите услове у којима успевају одређене сорте винове лозе. У Банату је земљиште песковитог и хумусног састава и доста је растресито, што погодује гајењу одређених сорти винове лозе, које не успевају у Срему и обрнуто. Овим радом дат је скроман, али значајан допринос проучавању виноградарске лексике на простору југоисточног Баната, с обзиром на познати недостатак радова из ове области у лингвистичкој литератури.

Литература

- Берић-Ђукић, 1990: V. Berić-Đukić, Neki germanizmi u srpskohrvatskom jeziku severnog Banata. Нови Сад: *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXIII, 25–28.
- Богдановић, Вељковић, 2001: Н. Богдановић, Д. Вељковић, *Жупски виноградарски речник*, Александровац: Скупштина општине Александровац, Музеј винарства и виноградарства.
- Бурзан, 2000: Burzan, O nekim mađarizmima u govoru Đale. Нови Сад: *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLIII, 83–89.
- Вртипрашки-Кувизић, 2013: Р. Вртипрашки-Кувизић, *Говор Мокринчана – Мокрински речник*. Нови Сад: Савез књижевника у отаџбини и расејању.
- Ђапић, 1968: С. Ђапић, Називи делова кола (Банат). Нови Сад: *Прилози проучавању језика* 4, 203–208.
- Ивић, 2009: П. Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација* (Приредио: Слободан Реметић). Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Јованов, 2005: Г. Јованов, *Речник Срба у Банату: изреке, клетве, псовке и остале умотворине света Банатског*. Панчево: Историјски архив, Књижара Прота Васа.
- Јовановић, 2007: С. Јовановић, *Терај кера, лутко моја бела: војвођански речник запапонце – почетнике, 2. допуњено издање*. Нови Сад: Дневник.
- Кашић, 1971: Ј. Кашић, Виноградарска лексика у Срему. Нови Сад: *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, XIV/1, 159–180.
- Кујовић, 2010: Љ. Кујовић, *У Иђош се кадгођ и овако диванило*. Иђош: Месна заједница.
- Марковић, 2014: Б. Марковић, О виноградарској лексичи у *Речнику српских говора Војводине*. Бања Лука: *Филолог: часопис за језик, књижевност и културу*, бр. 9, 34–39.
- Попов, 1987/1988: М. Попов, Речничка грађа из северног Баната. Београд: *Расковник*, год. XIII, бр. 50, 40–61.
- Рајков, 1971: И. Рајков, Прилог за дијалектолошки речник говора Мокрина, *Прилози проучавању језика* 7. Нови Сад: Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, 187–192.
- Радовановић, 2011: Д. Радовановић, Из кулинарске лексике Санада и Мокрина, у: *Лексикологија, ономастика, синтакса: зборник у част Гордани Вуковић/уредници*
- Владислава Ружић, Слободан Павловић, Нови Сад: Филозофски факултет, 227–238.
- Радовановић-Спарису, 2013: D. Radovanović, L. Spariosu, Srpska i rumunska trpeza u severnom i srednjem Banatu, u: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru: tematski zbornik*, knj. 2/ urednice Snežana Gudurić, Marija Stefanović. Novi Sad: Filozofski fakultet, 205-212.

- Србија: друмовима, пругама, рекама, 2007: Мишо Вујовић (гл. и одг. уредник), *Србија: друмовима, пругама, рекама*, 1. изд. Београд: Принцип Бонарт Прес; Туристичка организација Србије.
- Традиционално виноградарство и винарство у Војводини, 2001: Татјана Митић (ур.), *Традиционално виноградарство и винарство у Војводини*. Кулпин – Нови Сад: Пољопривредни музеј Кулпин – Музеј Војводине Нови Сад.
- Урукало, 1982: М. Урукало, Виноградарска лексика Братишковаца. Нови Сад: *Прилози проучавању језика* 18, 155–183.
- Челебија, 1967: Е. Челебија, *Путонис*. Сарајево.

Brankica Marković

FROM THE VITICULTURAL LEXIS OF THE BANAT REGION

(Summary)

In this short study will be presented viticultural lexis used in the Banat region, more precisely, in the Vrsac region, famous for its vineyards. As well, there will be conducted comparison with study of Jovan Kasic *Viticultural lexis of Srem region*, in order to determine whether the lexis which was registered in the area of Srem is present also in this region, and to what extent there is a difference. Considering the fact that in the literature there is a little studies on this subject, this paper will be a modest but significant contribution to the study of viticultural lexis of Banat region.

Key words: Serbian language, dialectology, viticultural lexis, Vrsac region, Banat.